

ДИМИТЪР ДИМОВ,
РОМАНЪТ „ТЮТЮН“ И
СОЦИАЛНАТА
ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ В
РОМАНА

Изготвил: Лъчезара Яворова XIIв клас

ДИМИТЪР ДИМОВ

- ▶ - Романът „Тютюн”, „Поручик Бенц” и „Осъдени души”
- ▶ - Романът „Тютюн, 1951 г.; но социалистическата литературна критика го принуждава да го преработи и така 1954 г. се появява второ издание на романа; едва 1992 г. произведението възвръща първоначален вид

РОМАНЪТ „ТЮТЮН“ – СЛУЧАЯТ С ЛИТЕРАТУРНАТА КРИТИКА

- ▶ - Р. има две издания със стойност на оригинал
- ▶ - 1951 г. – първо
- ▶ - 1953-4 – второто – поправено под натиска на идеологизираната критика
- ▶ - 1-вото издание – скандал в новата литер.история; защото идеол.критици смятат, че :
- ▶ - трябва да се създаде образ на работническата класа, който да съперничи на образа на Ирина
- ▶ - да се разшири описанието на работнич.свят, на неговия вътрешен живот и борби
- ▶ - да се създадат покрай Чекъра и Костов и други образи, от които да се вижда, че те не са единствените представители – първият на полицията, а вторият на чиновниците - на „тютюневите господари”

Случаят „Тютюн“ поставя два значими проблема за литр.ни история:

- ▶ -проблема за същността на догматичната литр.критика, намерила своя израз в догмата на социалистическия реализъм;
- ▶ -култерологичния проблем за копието и оригинала

Скандалът около романа изтъква проблематичността на литр.критика, която има следните фундаменти на своята истина:

- ▶ -писателите отразяват промените в обществената и социална действителност
- ▶ -марксистическият светоглед е начинът за анализиране на проблемите
- ▶ -критиката – метода на социалистическия реализъм
- ▶ -съзнанието е отражение на материалния свят
- ▶ -авторовата субективност е нежелателна – тя води до погрешност, неистинност, дори до неразбиране на героите от техния творец
- ▶ -за тази критика „вярност” и „погрешност” са ключови думи – служи се на политически интереси и се намесва некоректно въпросът за качеството на дадена творба

СОЦИАЛНАТА ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ В РОМАНА

- ▶ - Отразят се 3 десетилетия – след 20-те г.на XX век
- ▶ - Време на стачки, финансови машинации на производствени концерни
- ▶ - Социалното – източник на сюжети в историята
- ▶ - Финансовата олигархия е политическа (Борис Морев и фон Гайер), довчешните стачници стават комунисти
- ▶ - Фабулна значимост на причинно-следствената връзка между обществените явления

-
- ▶ - Прозрението на причинната връзка е ключова в развитието на персонажа – Ирина променя начина си на схващане на света: „Тя съзна, че не дивата Спасуна, не озлобената тълпа, не сприхавият околийски началник бяха убили баща ѝ. Истинският му убиец беше светът на олигархиите, светът на Борис, самият Борис...”
 - ▶ - Постъпки – последици – колкото по-несъзнателен е героят, толкова по-голяма е неговата вина;
 - ▶ - „парцелиран” свят – на класата, на средата, на психологията на личността; попадайки в друг слой на битието, персонажите не живеят там, не се ангажират, просто преминават

-
- ▶ - Темата за състоянието на обществото присъства и в политически, и в морален аспект; разпределението на богатата и богатството в тогавашното общество е не просто несправедливо, то ярко противоречи на всяка хуманност, на всяко уважение на човешката личност; беднотията и гладът често привличат автор.внимание (Спасуна, Симеон и дори Борис в началото на романа) – те са антагонистите:
 - ▶ „...гледаха втренчено елегантния костюм на директора, сякаш не можеха да проумеят как беше възможно да съществуват толкова хубаво облечени хора, докато хиляди жени и деца водят полугладно съществуване”

ПЕРСОНАЖИТЕ В РОМАНА – БОРИС И ИРИНА – екзистенциални измерения

- ▶ - Нов подход на ДД към осмислянето на историята от интелектуално-философски, моралистичен аспект
- ▶ - Авторът не визира историч.движение, а описва образите, през които минава то
- ▶ - Липса на дистанция от сюжетното време – задържа вниманието на автора върху нравствената и философска проблематика на времето и творещата се в настоящето история-интрига
- ▶ - Това е роман за апокалиптичното сгромолясване на една обществено-политическа структура, на свят без морални устои

Образът на Борис Морев

- ▶ - Чрез него се разкрива настаняването на безскрупулни индивиди на върха на икономическата власт в страната
- ▶ - Стилът на ДД демонизира образа, максимално го отдалечава от човешките черти, за да разкрие волята за власт и стремежа към свръхчовешкото
- ▶ - Б. постепенно разрушава обвързаността си с рода, оттласква се радикално от родовите белези
- ▶ - Срамът от баща му поставя началото на „обезродяването“ на Б.
- ▶ - Ненавистта към братята му, коравосърдечието, с което премазва конкурентите, типологизират образа и предопределят по-нататъшните му действия
- ▶ - Напуска родния си град, изоставя болната си съпруга, бракът с която го лансира до върховете на властта, продава интересите на родината си, както и единствената жена, която смята, че обича, на чужденците

-
- ▶ - Напуска родния си град, изоставя болната си съпруга, бракът с която го лансира до върховете на властта, продава интересите на родината си, както и единствената жена, която смята, че обича, на чужденците
 - ▶ - Б. е завършено създание на творч.интерес на автора къмкатастрофичните характери, към безродните и безскрупулните
 - ▶ - Б. е неспособен на емоц.обвързаност със семейството си или с родния си град – за него това е безсмислено, безпредметно
 - ▶ - За него – бъдещият директор на „Никотиана“, не човешките същества имат смисъл и стойност, те са само средство за постигане на „златния мираж“, властта, парите...

-
- - За Б. не съществуват морални качества и категории – мотив за неговите постъпки не е нито доброто, нито злото, дори не и богатството, а волята за власт, идентична с презрението; той е обладание от това свое желание – монолитен , сигурно насочен към целта, без да допуска колебание и драми в себе си ; до момента, в който образът му започва да символизира класата, към която принадлежи, той разкрива своята общност със Свръхчовека на Глупостта: този смисъл на човека, който надхвърля човешкото, а неговото величие се оказва не цел, а мост:
 - „кое е добро за този нов човек? Всичко, което повишава в човека чувството за власт, волята за власт, самата власт. Кое е лошо? Всичко, което произхожда от слабостта. Какво е щастие? Чувството за растяща власт, чувството за преодоляване на противодействието. Не удовлетвореност, а стремеж към власт, не мир изобщо, а война, не добродетел, а пълнота на способностите” (Ницше, „Антихрист”)

-
- ▶ - Така Б. е белязан с това печално „величие“, с омраза и неморалност;
 - ▶ - Потъпканото от унижителна бедност честолюбие на героя не поема посоката на двамата му братя – към радикално обществено преустройство – то се възражда като свръчовешка претенция за абсолютна власт, неподлежаща на ограничения
 - ▶ - Негативният аспект на избора на Морев се състои не в налагането му, а в непризването достойнството на равните на него, в неконтролируемото му презрение към човешкото като работна ръка или като недоволстваща маса, която трябва да бъде усмирена
 - ▶ - Дори и в последните си мигове, в хаоса на военните събития и на чуждата земя, той бълнува увереността си, за „за него трябва да има лекар“

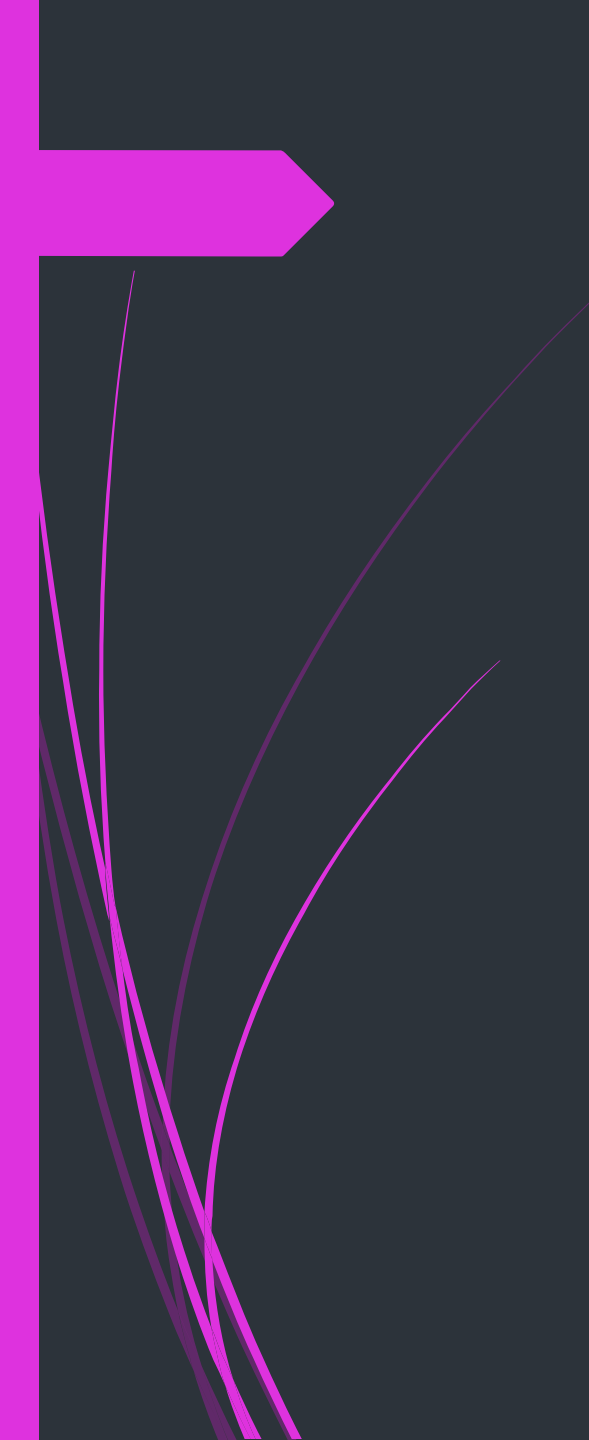
-
- ▶ - Екзист.измерения на образа не позволяват разглеждането му като жертва; той осъществява себе си като резултат на собствен, съзнателен избор и действа свободно и независимо от ограниченията
 - ▶ - Маниакалните проявления не модифицират личността му, образът му не допуска новости, той цени свободата, но егоистичната, волята, но индивидуалистичната, интелектуалното преимущество и дълбоко се противопоставя на всички опити за емоционално свързва, за конформизъм със закона, с посредствеността ;
 - ▶ - Защитава себе си от въвличане в чувства или от провал чрез безразличието и рационализирането и така се обрича на самота
 - ▶ - Маниакално заслепение и максимално стесняване на духовността, липса на такава, превръщането му в жалка и порочна карикатура на фабрикант-мултимилionер и парвеню

-
- ▶ - Образът му се свежда до скандалното нахлуване чрез брака по сметка в недостижимите висоти на наследствено богатство, треперещите от пиянство ръце и преждевременната старост, тоталната загуба на чувство за реалност
 - ▶ - Деградацията му сполита и фон Гайер, който изживява истор.драма на немския романтизъм; отчаян от безсилието и краха на мечтите си; за него е невъзможно да запази целостта си – достойнството му е оцветено трагикомично неаристократичната смърт – осъден на смърт от довчерашни селяни и настоящи партизани; в неговия образ и в целия роман липсва опозицията „свое-чуждо“, характерна за „Бай Ганьо“ на Алеко; ДД показва „чужденците“ не като чуждо тяло, вън от сюжетната структура; те естествено се „вписват“ в събирателния образ на бълг.висше общество с преобладаващата му бездуховност и аморалност;
 - ▶ - Други образи, страдащи от апатия към изчерпалия се живот – старите Спиридонов, Барутчиев, Костов, бащата на Борис

Образът на Ирина

- ▶ - Симетричен образ на Борис, но запазва отчасти моралната си хар-ка
- ▶ - Любовта ѝ към Борис устоява на недоволството на баща ѝ Чакъра, столичният живот не я обърква със студентските стачки, с гестаповския образ на госпожица Дитрих;
- ▶ - Тя доброволно решава да последва Борис като негова любовница, което маркира мотива за сбъдната любов в нашата л-ра;
- ▶ - Доброволно влиза във връзка с фон Гайер, чиято сериозност и аристократичност я привличат пред деградирания вече физически и психически Борис

-
- ▶ - Трансформацията ѝ е трагична насоченост на саморазрушението – още в началото на романа – младото момиче жадно по изпепеляващите страсти, жажда за устремно доближаване до пропастта на суетата и раздвоението
 - ▶ - Смяната на политическия режим лъжливо я отдалечава до скорошната ѝ смърт
 - ▶ - Друга трансформация при нея – разговорът ѝ с Павел във вилата в Чамкория, протагонистът е сгрешил, „поучава“ се от грешките си, но е разрушен от последствията им

-
- ▶ - Ирина претърпява провал в избора си, но се изправя отново в илюзията за морална цялост – само в изпълнението на лекарския ѝ дълг – хуманността на професията ѝ и готовността, с която откликва на страдащите, устойчиво я отграничава от индиферентните нови буржоа
 - ▶ - Тя умира не заради греховете си, а защото научава за тях
 - ▶ - Равносметката за собствения ѝ живот и за моралния ѝ облик е безпощадна – тя не намира път и милост към себе си; умирайки, тя може да отправи своя жест към новия живот, да каже последната дума, да контролира докрай ситуацията си
 - ▶ - Животът ѝ се явява като сума от почувстваното; такива като нея са тлеещи души, тлеещи съзнания; те съчетават леност на духа с копнеж по свобода, която трудно може да се определи, да се дефинира;

Благодаря за вниманието